

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри правового
регулювання економіки

Протокол № 1 від 2.09.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

АНТИКОРУПЦІЯ ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

всі
всі
перший (бакалаврський)
всі

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова
українська

Розробник :
к.ю.н, доцент

Олександр ЛИСЯК

Завідувач кафедри
правового регулювання економіки

Юрій ШИНКАРЬОВ

Харків
2024

ВСТУП

Дисципліна «Антикорупція та доброчесність» є вибірковою навчальною дисципліною, що вивчається здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за всіма освітніми програмами. Начальна дисципліна «Антикорупція та доброчесність» є важливим елементом підготовки здобувачів до відповідальної та професійної діяльності, спрямованої на забезпечення верховенства права і справедливості.

Актуальність вивчення навчальної дисципліни полягає у важливості формування правової культури, що спрямована на запобігання та протидію корупційним явищам. Здобувачі отримують знання про механізми захисту прав, прозорість і підзвітність у державному управлінні, а також розвивають етичні навички, що допоможуть їм у професійній діяльності сприяти побудові справедливого суспільства та дотриманню верховенства права. Знання механізмів запобігання і боротьби з корупцією є необхідними для ефективної професійної діяльності в державних і приватних структурах. Оволодіння знаннями про національне і міжнародне антикорупційне законодавство є критично важливим для правозастосовної практики, зокрема, для можливості у подальшому вміння застосовувати норми антикорупційного законодавства для захисту прав громадян і бізнесу. Навчальна дисципліна сприяє розвитку доброчесності та етичної відповідальності, що є важливими для майбутніх фахівців у сфері права, особливо в умовах, де можливі конфлікти інтересів та спокуси корупційних дій.

Метою дисципліни є сформулювати розуміння поняття доброчесності та доброчесних стратегій поведінки, а також посприяти засвоєнню здобувачами практичних навичок, які допоможуть уникати корупції в повсякденному житті та діяти доброчесно в складних, неоднозначних життєвих ситуаціях.

Завдання дисципліни — ознайомити здобувачів з історичними витоками, сутністю понять «корупція» й «доброчесність» та їх місцем в українському суспільстві; надати здобувачам цілісну систему знань про історію, сутність та складові корупції; сформулювати розуміння важливості громадянського суспільства в запобіганні та протидії корупції; сформулювати вміння знаходити та критично аналізувати інформацію; сформулювати розуміння важливості медіа в запобіганні та протидії корупції; сформулювати в студентів готовність долучатися до створення й забезпечення доброчесного освітнього середовища та навчити використовувати на практиці основні інструменти залучення молоді до розбудови доброчесного суспільства.

Предмет навчальної дисципліни «Антикорупція та доброчесність» охоплює вивчення законодавчих та етичних аспектів боротьби з корупцією, механізмів запобігання конфліктам інтересів, а також формування принципів прозорості, підзвітності та доброчесності в державному управлінні та приватному секторі.

Об'єктом навчальної дисципліни «Антикорупція та доброчесність» є суспільні відносини, пов'язані із запобіганням та протидією корупції, а також формуванням етичних стандартів доброчесної поведінки в публічному та приватному секторах.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Здатність бути критичним і самокритичним. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.	Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.	Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності. Здатність працювати в команді.
Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.	Здатність працювати в команді. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Основні положення про корупцію та доброчесність

Тема 1. Корупція на атоми: феномен корупції від історії до сьогодення

Корупція: суть та походження. Види та форми корупції. Поширеність корупції.

Тема 2. (Не)виправдання: чому виникає корупція? Причини. Наслідки корупції та підходи до боротьби з нею

Теорії походження корупції. Причини долучення до корупції. Наслідки корупції. Світовий досвід боротьби з корупцією.

Тема 3. Побутова корупція: рукою подати.

Корупція потреби та жадібності. Що таке побутова корупція? Корупція в повсякденному житті. Методи та інструменти боротьби з побутовою корупцією.

Тема 4. Антикорупційні месники: хто бореться з корупцією в Україні?

Загальний погляд на антикорупційні органи. Система антикорупційних органів в Україні.

Тема 5. Сучасний вимір доброчесності.

Теоретичні засади доброчесності. Доброчесність, суспільство й держава. Доброчесність та Україна.

Тема 6. Корупція та держава.

Принципи доброго врядування. Корупція у сферах функціонування державної влади. Перспективи боротьби з корупцією в епоху цифровізації.

Змістовий модуль 2. Засоби боротьби з корупцією та сприяння розбудові доброчесності

Тема 7. Спільними зусиллями: як активні громадяни борються з корупцією?

Роль громадської участі в процесі боротьби з корупцією. Залучення громадян до боротьби з корупцією: уявлення та умови.

Тема 8. Четверта влада: як медіа долучаються до боротьби з корупцією?

Роль медіа в процесі боротьби з корупцією. Доброчесність медіа та загрози для доброчесності. Некорупційні прояви недоброчесності в медіа.

Тема 9. Доброчесний бізнес: міф чи реальність.

Поширеність корупції в приватному секторі. Види корупції в бізнесі. Чому компанії вдаються до корупційних махінацій? Наслідки корупції. Які прийоми використовувати, аби запобігти корупції в бізнесі?

Тема 10. Доброчесність в освіті.

Доброчесність у вищій освіті: її суть та роль ЗВО в її розвитку. Шляхи розбудови доброчесності в ЗВО. Корупція як загроза доброчесності в ЗВО.

Тема 11. Чужого не цурайтесь, але цитуйте: плагіат та академічна культура.

Поняття плагіату та академічного плагіату. Академічний плагіат: причини та наслідки. Поради для студентів для уникнення плагіату.

Тема 12. Тут і зараз: як студентство змінює освітнє середовище.

Права та обов'язки студентства. Студентське самоврядування. Участь студентів у процесі забезпечення якості освіти.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) та завдань

Назва теми	Зміст
Тема 1. Завдання 1.	Розуміти суть поняття «корупція» та його головні складові, поточний стан корупції у світі. Мати уявлення про розвиток корупції на різних етапах історії. Знати основні види й форми корупції. Розрізняти корупцію за видами й формами.
Тема 2. Завдання 2.	Розуміти суть теорій походження корупції, причини корупції загалом і в Україні зокрема; проблеми «снігової кулі», негативний вплив корупції на сталий розвиток країн, негативні наслідки корупції, зокрема економічні, політичні та соціальні. Розрізняти вимушену корупцію та корупцію жадібності. Мати уявлення про світовий досвід боротьби з корупцією.
Тема 3. Завдання 3.	Знати поняття побутової корупції та її відмінності від інших видів, як чинити в ситуаціях побутової корупції. Уміти ідентифікувати прояви побутової корупції в різних сферах життя. Розділяти та поширювати цінність нульової толерантності до корупції, зокрема побутової та дрібної.
Тема 4. Завдання 4.	Розуміти передумови та мету створення антикорупційних органів в Україні, необхідність наявності в державі незалежних та професійних антикорупційних органів, що здійснюють діяльність у сфері превенції корупції, її розслідування та притягнення до відповідальності за неї. Мати уявлення про міжнародні стандарти щодо антикорупційних органів, головні напрями роботи антикорупційних органів. Визначати суть діяльності

	антикорупційних органів. Розрізняти антикорупційні органи в Україні за напрямками їхньої діяльності.
Тема 5. Завдання 5.	Розуміти суть поняття доброчесності в межах різних підходів до її визначення; зв'язок між соціально-політичними умовами та доброчесністю; вплив доброчесності на корупцію та боротьбу з нею. Знати поняття доброчесності, як доброчесність регламентована законодавством України. Мати уявлення про розвиток доброчесності в Україні. Вміти пояснювати вплив доброчесності на державу та суспільство, зокрема в антикорупційній сфері. Розрізняти підходи до визначення доброчесності з точки зору самоінтеграції, ідентичності, самоконструювання, відстоювання чогось або моральної мети.
Тема 6. Завдання 6.	Розуміти та знати суть поняття «добре врядування». Знати перелік дванадцяти принципів доброго врядування та їхню суть. Мати уявлення про вплив корупції на сфери функціонування державної влади: демократизацію, забезпечення та захист прав людини, економічний розвиток. Пояснити суть його принципів ціннісний компонент.
Тема 7. Завдання 7.	Мають уявлення про громадянське суспільство та його роль у боротьбі з корупцією. Знати основні функції та напрями роботи громадянського суспільства в боротьбі з корупцією. Розуміти умови, за яких громадяни будуть долучатися до боротьби з корупцією. Ідентифікувати корупцію жадібності та вимушену корупцію.
Тема 8. Завдання 8.	Визначати роль медіа в процесі боротьби з корупцією. Розуміти негативний вплив корупції на незалежність медіа. Ідентифікувати «фейки», «джинсу», «маніпуляцію» та інше в матеріалах.
Тема 9. Завдання 9.	Мати уявлення про різні види корупції в бізнесі. Знати основні причини поширення корупції в бізнесі, а також законодавче регулювання в цій сфері, методи запобігання корупції в бізнес-середовищі. Ідентифікувати корупційні ситуації у взаємодії з бізнесом.
Тема 10. Завдання 10.	Розуміти суть доброчесності у вищій освіті, як заклади вищої освіти виховують цінності доброчесності в студентах, як просувати цінності доброчесності в освітньому середовищі, суть поняття корупційного ризику та його форми, джерела виникнення корупційних ризиків, їхні наслідки, роль та функції антикорупційного уповноваженого в ЗВО. Знати, як уникнути корупційних ризиків.
Тема 11. Завдання 11.	Розуміти поняття плагіату та академічного плагіату,

	причини вдавання до плагіату. Розрізняти види плагіату. Знати, які наслідки плагіату можуть бути та як уникати плагіату, коли треба цитувати джерела та як перефразувати текст правильно.
Тема 12. Завдання 12.	Знатимуть свої права та обов'язки, як впливати на якість вищої освіти в ЗВО; можливості, які надають студентам ОСС. Вмітимуть захищати свої права та виконувати свої обов'язки. Розуміти цінність проактивної участі в студентському житті.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
Тема 1. Завдання 1.	Вивчення теоретичного матеріалу за темою виконання домашнього завдання (вирішення кейсу).
Тема 2. Завдання 2.	Вивчення теоретичного матеріалу за темою, виконання домашнього завдання (вирішення кейсу).
Тема 3. Завдання 3.	Вивчення теоретичного матеріалу за темою, виконання домашнього завдання (вирішення кейсу).
Тема 4. Завдання 4.	Вивчення теоретичного матеріалу за темою, виконання домашнього завдання (вирішення кейсу). Підготовка до написання модульної контрольної роботи.
Тема 5. Завдання 5.	Вивчення теоретичного матеріалу за темою, виконання домашнього завдання (вирішення кейсу).
Тема 6. Завдання 6.	Написання модульної контрольної роботи.
Тема 7. Завдання 7.	Вивчення теоретичного матеріалу за темою, виконання домашнього завдання (вирішення кейсу).
Тема 8. Завдання 8.	Вивчення теоретичного матеріалу за темою, виконання домашнього завдання (вирішення кейсу).
Тема 9. Завдання 9.	Вивчення теоретичного матеріалу за темою, виконання домашнього завдання (вирішення кейсу).
Тема 10. Завдання 10.	Вивчення теоретичного матеріалу за темою, виконання домашнього завдання (вирішення кейсу).
Тема 11. Завдання 11.	Вивчення теоретичного матеріалу за темою. Підготовка до написання підсумкової контрольної роботи.
Тема 12. Завдання 12.	Написання підсумкової контрольної роботи.

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція - діалог (1-11), проблемна лекція (Тема 12)).

Наочні (візуалізація (Тема 1-12).

Практичні (практична робота (Тема 1-12), кейс-метод (Тема 1-12)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних та практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів: – для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

– для дисциплін з формою семестрового контролю залік – сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: ситуаційні завдання (65 балів (по 5 балів за кожне)), модульна контрольна робота (10 балів), підсумкова контрольна робота (25 балів).

Семестровий контроль проводиться у формі диференційованого заліку або заліку.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Академічна доброчесність : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої освіти галузі знань 081 «Право». / уклад.: Харитонova О.І., Ульянова Г.О., Кирилук А.В., Галупова Л.І., Бааджи Н.П.; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : - Видавництво «Юридика». 2024. 74 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3bcd51d7-c244-4cc3-ab57-28503f104043/content>

2. Академічна доброчесність : навчальний посібник для студентів 1-го курсу всіх спеціальностей медичних та фармацевтичних факультетів. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. – 108 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/14079/1/9130%20%D0%9F%D0%BE%>

[D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%20%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_2021.pdf](#)

Додаткова

3. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

4. Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» від 07.06.2018 № 2447-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>

5. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 № 1698-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>

6. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

7. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» від 20.06.2022 № 2322-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>

8. Антикорупційна програма ХНЕУ ім. С. Кузнеця на 2023 – 2025 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Antykoruptsijna-programa-HNEU-im.-S.-Kuznetsya-2023-2025.pdf>

9. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти / Лист МОН України від 23.10.2018 року № 1/9-650 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

10. Галупова Л.І. Дотримання академічної доброчесності як необхідна складова при формуванні іміджу науковця Матеріали Всеукраїнського круглого столу «Академічна доброчесність: правові проблеми» (м. Одеса, 26 травня 2023 р.). Одеса НУ «ОЮА» 2023. 49 с. С. 14-17. [Електронний ресурс] <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/25950>

11. Лисяк О. І. Шляхи подолання проблемних питань забезпечення і посилення якості освіти у навчальних закладах України / О. І. Лисяк // Викладання права в закладах вищої освіти: виклики війни та післявоєнного відновлення : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 травня –11 червня 2023 р. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. – С. 79-81. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33325>

12. Кирилюк А. В. Академічна доброчесність: проблеми реалізації / Матеріали Всеукраїнського круглого столу «Академічна доброчесність: правові проблеми» (м. Одеса, 26 травня 2023 р.). Одеса НУ «ОЮА» 2023. 49 с. С. 20-25. [Електронний ресурс] <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/25950>

13. Шинкарьов Ю. В. Щодо застосування покарання як елементу механізму протидії корупції / Ю. В. Шинкарьов // Кримінально-правова протидія корупції у війсьній та повоєнній Україні : матеріали міжнар. наук. конф., 24 листоп. 2023 р. / редкол.: Ю. А. Пономаренко та ін. ; Коміс. з питань прав. реформи при Президентіві

України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса ; Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права». – Харків : Право, 2024. – С. 113-115. [Електронний ресурс]
<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32897>

Інформаційні ресурси

13. Офіційний сайт Верховної Ради України. Розділ «Законодавство України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>

14. Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/>

15. Верховний Суд. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/-perelik_sprav/